

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อทางการเมือง
ศึกษาเปรียบเทียบเขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอก จังหวัดเชียงราย

FACTORS AFFECTING POLITICAL MEDIA LITERACY
OF PEOPLE IN URBAN AND SUBURBAN AREA
OF CHIANG RAI PROVINCE

คมสัน รัตนะสิมากุล^{1*} และ ทศพล พงษ์ตะ²

Komsan Rattanasimakul^{1*} and Thotsapon Pongta²

สาขาניתศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย^{1*}

สำนักวิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย²

Division of Communication Arts, Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University^{1*}

School of Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University²

komsan.crru@gmail.com^{1*}

Received: 2019-05-31

Revised: 2019-11-01

Accepted: 2019-11-04

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อทางการเมือง ศึกษาเปรียบเทียบเขตอำเภอเมือง และอำเภอรอบนอก จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อการเมืองของประชาชน ในเขตเมืองและเขตชนบท จังหวัดเชียงราย และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการรู้เท่าทันสื่อทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด

ผลการศึกษา พบว่า การรู้เท่าทันสื่อการเมืองของกลุ่มตัวอย่างอยู่ระดับปานกลาง โดยจำแนก เป็นการเข้าถึงสื่อการเมืองและการวิเคราะห์ระดับน้อย ส่วนการวิพากษ์ระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่าง อำเภอเมืองมีระดับการรู้เท่าทันสื่อมากกว่ากลุ่มตัวอย่างอำเภอรอบนอก โดยการใช้สถิติทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม t-test พบว่า การรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มเขตอำเภอเมือง กับอำเภอรอบนอก มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อการเมือง ผลการวิเคราะห์โมเดลการรู้เท่าทันสื่อการเมืองของประชาชนจังหวัดเชียงราย พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ตัวแปรลักษณะทางประชากรในโมเดลสามารถอธิบายความเกี่ยวข้องทางการเมืองได้ร้อยละ 29 และตัวแปรลักษณะทางประชากรและความเกี่ยวข้องทางการเมืองในโมเดลสามารถอธิบายการรู้เท่าทันสื่อการเมือง ได้ร้อยละ 29

คำสำคัญ: รู้เท่าทันสื่อการเมือง ปัจจัย เขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอก จังหวัดเชียงราย

ABSTRACT

The objectives of this research were to examine the media literacy of people in the urban and suburban area of Chiang Rai Province, and to investigate the factors affecting the political media literacy of the people in urban and suburban area of Chiang Rai Province. This research recruited 400 samples to participate in the survey.

The results showed that media literacy of the sample group was found at the moderate level. The sub-categories of media literacy on politics including accessibility and analysis were found at low level while criticism was at moderate level. The sample group in urban area held higher level of media literacy than those in the suburban area. The t-test investigation showed that media literacy of people in urban and suburban area indicated significant difference at the confidence level of .01.

The factors affecting media literacy based on analysis of the media literacy model on politics of people in Chiang Rai Province indicated that the model agreed with the empirical information at good level. The characteristics of population in the model could describe the relationship on politics at 29%. Also, the characteristics of population and the relationship within the model could describe media literacy on politics at 29%.

Keywords: Political Media Literacy, Factors, Urban and Suburban, Chiang Rai Province

บทนำ

ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยนั้น สื่อมวลชนนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อประชาชน เนื่องจาก สื่อมวลชนมีบทบาทในการเป็นเวทีสาธารณะ ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มคนที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันในสังคมได้เข้ามาใช้พื้นที่ของสื่อในการถกเถียงหรือแลกเปลี่ยนในประเด็นที่กำลังเป็นปัญหาในสังคม ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ก็จะพิจารณาเนื้อหาข้อมูลจากแต่ละฝ่ายมาประกอบในการตัดสินใจในประเด็นดังกล่าว ดังนั้น หากสื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นกลางในการเปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายได้เข้ามาเสนอความคิดเห็นได้อย่างรอบด้าน โดยไม่มีการเลือกข้าง ประชาชนหรือสาธารณชนก็จะได้รับฟังข้อมูลที่รอบด้าน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม สื่อมวลชนก็ถูกตั้งคำถามถึงการทำหน้าที่ในยุคข้อมูลสารสนเทศ ถึงการมีได้นำเสนอข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งทำให้ประชาชนไม่เกิดความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริง จนนำมาสู่ความขัดแย้งในสังคมขึ้นมาได้

การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนนั้น ก็ได้ผ่านกระบวนการคัดสรร ตกแต่ง กำหนดกรอบการตีความ ตามจุดประสงค์ของผู้ส่งสาร เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผลทำให้ประชาชนรับรู้ความสำคัญและตีความข่าวสารตามกรอบที่ถูกกำหนดขึ้นโดยไม่รู้ตัว โดยข่าวสารที่ประชาชนได้รับนั้นอาจมิใช่เป็นข้อเท็จจริงหรือสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตหรือการ

ตัดสินใจของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งกลยุทธ์ในการนำเสนอที่แยบยลดังกล่าวเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจของสื่อมวลชนเอง หรือเพื่อผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจ หรือนักการเมือง ผู้มีความเข้าใจถึงอำนาจของสื่อและรู้กลวิธีในการใช้อำนาจของสื่อเป็นอย่างดี บุคคลเหล่านี้จึงพยายามเข้าไปครอบงำสื่อให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจ หรือใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างวาทกรรมทางสื่อมวลชน (Kaewphat, 2016 & Suriya, 2017) พบว่า มีกระบวนการสร้างประเด็นต่าง ๆ โดยอาศัยกรอบข้อเท็จจริงตามมุมมองและความเชื่อของตนเองเป็นหลักซึ่งอาจจะไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่เป็นความจริง ดังเช่นงานวิจัยของสุรสม กฤษณะจตุตะ (Krisanajutab, 2004) ศึกษา “การเมืองวัฒนธรรมของความเป็นอื่นในพื้นที่สื่อ : การต่อสู้ทางวาทกรรมว่าด้วยพลังงาน” พบว่า ได้มีการนิยามและสร้างภาพคู่ต่อสู้ให้ “กลายเป็นอื่น” ซึ่งเท่ากับเป็นการลดทอนความชอบธรรมและทำให้อีกฝ่ายกลายเป็นชายขอบในทางกลับกันฝ่ายที่ต่อต้านได้ใช้ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการตอบโต้อันหลากหลายเพื่อให้พ้นกรอบของการจำแนกความแตกต่างทางสังคมที่ตั้งอยู่บนวิธีคิดแบบคู่ตรงข้ามระหว่างตัวเรากับคนอื่น

ดังนั้นการรู้เท่าทันสื่อจึงมีความสำคัญมากในยุคปัจจุบันที่จะช่วยเสริมสร้างให้คนในสังคมมีความพร้อมและภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะในสังคมที่จะเข้าถึงประชาธิปไตยต้อง

ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2563)

อาศัยทักษะ 2 ประการ คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งการคิดวิเคราะห์จะช่วยทำให้ผู้รับสารแยกแยะข้อเท็จจริงกับความเห็น ขณะที่การคิดเชิงวิพากษ์ จะเป็นความตั้งใจที่จะตัดสินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการไม่เห็นคล้อยตามข้ออ้างที่น่าเสนอ แต่ตั้งคำถามท้าทาย หรือโต้แย้งข้ออ้างนั้น เพื่อเป็นแนวทางการคิดออกสู่ทางต่างๆ ที่แตกต่างอันจะนำไปสู่การแสวงหาคำตอบที่สมเหตุสมผลมากกว่าข้ออ้างเดิม ซึ่งทักษะทั้งสองประการดังกล่าวจะช่วยทำให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการของการมีส่วนร่วมของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

แนวคิดความรู้เท่าทันสื่อตั้งอยู่บนพื้นฐานการยอมรับว่าสื่อก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบกับผู้รับสารในทางใดทางหนึ่งแต่ระดับและลักษณะของผลกระทบที่เกิดขึ้นขึ้นอยู่กับตัวผู้รับสารเองด้วยปัจจัยสำคัญคือการตีความหมายของสารที่แตกต่างกันในแต่ละคนวัตถุประสงค์ของทฤษฎีความรู้เท่าทันสื่อจึงอยู่ที่การช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจในชีวิตและความต้องการของตนที่มีต่อสื่อและสามารถควบคุมการตีความหมายของสารด้วยตนเองไม่ถูกควบคุมจากสื่อมวลชนในการตีความหมายบุคคลที่มีความรู้เท่าทันสื่อจะมองเห็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับตนเองในการตีความหมายของสารที่ได้รับและสร้างความหมายของสารเพื่อตอบสนองเป้าหมายในการเปิดรับสารของแต่ละคนในที่สุด

ด้วยความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อที่มีต่อสังคมประชาธิปไตยดังที่กล่าวมาแล้ว การศึกษาครั้งนี้จึงได้มุ่งศึกษาระดับการรู้เท่าทัน

สื่อการเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงราย และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อการเมือง ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาแนวทางการจัดทำรูปแบบการให้การศึกษารู้เท่าทันสื่อกับกลุ่มประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อการเมืองของประชาชนในเขตเมืองและเขตชนบท จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการรู้เท่าทันสื่อทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

นิยามศัพท์

การรู้เท่าทันสื่อการเมือง หมายถึง ความสามารถที่จะเข้าถึง (access) วิเคราะห์ (analyses) และ วิพากษ์ (critic) ประเด็นและเหตุการณ์ทางการเมืองที่ถูกรายงานเป็นข่าว หรือการถกอภิปรายในประเด็นสาธารณะ (public debate) เพื่อแสดงบทบาทที่เหมาะสมในฐานะพลเมืองที่มีข้อมูลในสังคมประชาธิปไตย โดยประเด็นดังกล่าวประกอบด้วย ความยุติธรรม ความเท่าเทียม สิทธิและความรับผิดชอบ (ระบอบประชาธิปไตย) ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ

ความเกี่ยวข้องทางการเมือง หมายถึง คุณสมบัตินี้ 4 ประการที่ควรจะมีอยู่ในตัวของปัจเจกบุคคลที่ยึดมั่นในบรรทัดฐานและคุณค่าของประชาธิปไตย ซึ่งประกอบไปด้วยความ มีประสิทธิภาพทางการเมือง การมีส่วนร่วม

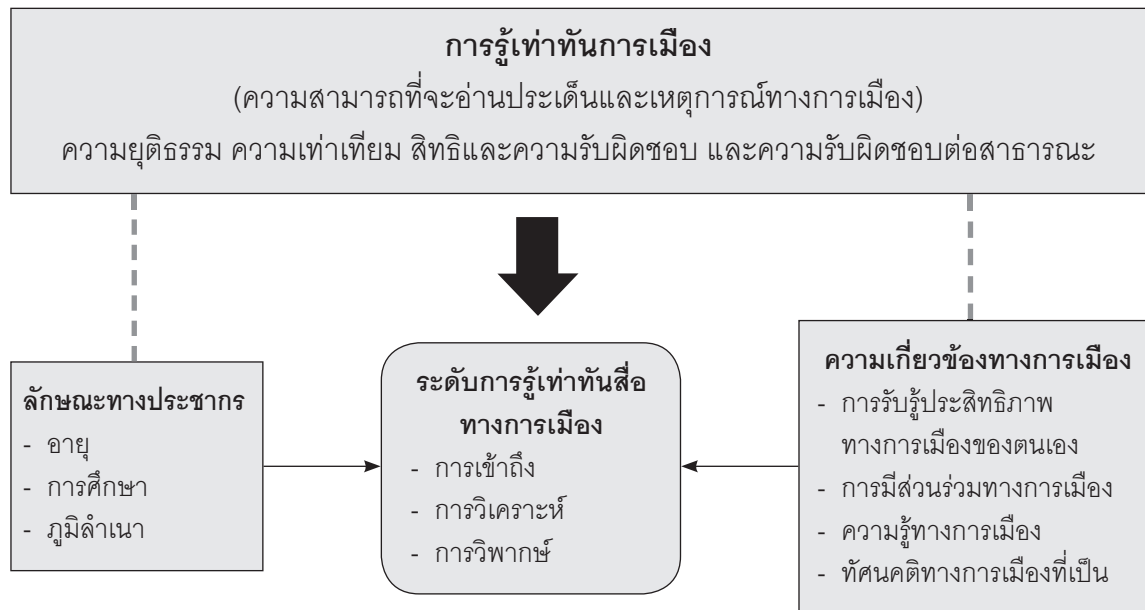
ทางการเมือง ความรู้ทางการเมือง และทัศนคติทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ และการรู้เท่าทันการเมือง ตลอดจนตัวแปรที่เกี่ยวข้อง มาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) จำนวน 400 ชุด โดยขั้นตอนแรกผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เพื่อเลือกตัวแทนอำเภอรอบนอก 2 อำเภอ คือ อำเภอแม่จันและอำเภอพญาเม็งราย เมื่อได้ตัวแทนของอำเภอรอบนอกแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่ม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2563)

อำเภอละ 200 คน โดยเป็นอำเภอเมือง 200 คน และอำเภอรอบนอก 200 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในงานวิจัยนี้ได้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดระดับการรู้เท่าทันสื่อการเมือง แบ่งเป็นการเข้าถึง การวิเคราะห์ และการวิพากษ์ สำหรับการเข้าถึงเป็นคำถามเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารการเมืองจากสื่อต่างๆ ในรอบ 1 สัปดาห์ มีทั้งหมด 7 ข้อ การวิเคราะห์ วัดด้วยการให้กลุ่มตัวอย่างอ่านข่าว จำนวน 4 ข่าว โดยข่าวแต่ละชิ้นมีเนื้อหาประเด็นความยุติธรรม ความเท่าเทียม สิทธิและความรับผิดชอบ (ระบอบประชาธิปไตย) ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ

จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์ว่าข่าวชิ้นดังกล่าวเกี่ยวกับประเด็นใด หากตอบถูกได้ 1 คะแนน และหากตอบผิดได้ 0 คะแนน จากนั้นกลุ่มตัวอย่างต้องแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาข่าวดังกล่าว ซึ่งเป็นวัดการวิพากษ์ หากกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นอยู่ในประเด็นเนื้อหาข่าว ได้ 1 คะแนน และหากไม่แสดงความคิดเห็น หรือแสดงความคิดเห็นไม่อยู่ในประเด็นข่าว ได้ 0 คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ (SPSS) คำนวณหาค่าสถิติต่างๆ โดย (1) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากรโดยใช้วิธีแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (2) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามตอนที่ 2 การเข้าถึงสื่อการรับรู้ประสิทธิภาพทางการเมืองของตนเอง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง ทศนคติทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย ด้วยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้เกณฑ์การแปลความหมายคะแนน ดังนี้ 1.00 - 1.80 น้อยที่สุด/ 1.81-2.60 น้อย/ 2.61-3.40 ปานกลาง / 3.41- 4.20 มาก/ 4.21- 5.00 มากที่สุด คะแนนการรู้เท่าทันสื่อ ใช้เกณฑ์การแปลความหมาย 0.00-1.33 น้อย/ 1.34-2.67 ปานกลาง/ 2.68-4.00 มาก ส่วนตัวแปรความรู้ทางการเมือง แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย และ (3) การวิเคราะห์โครงสร้างเชิงเส้นผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อการเมืองของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่รายตามโมเดลสมมติฐานทางทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ LISREL 8.72 โดยวิเคราะห์ค่าอิทธิพล ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน และค่าสถิติตรวจสอบ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 189 คน (ร้อยละ 47.3) และเพศหญิง จำนวน 211 คน (ร้อยละ 52.7) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ 51 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 28.8) รองลงมาคือ 21-25 ปี (ร้อยละ 19.5) และส่วนมากจบการศึกษาระดับระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 30.8) รองลงมาประถมศึกษา (ร้อยละ 29.8) และมัธยมศึกษา (ร้อยละ 25.8)

การรู้เท่าทันสื่อการเมือง

1) การเข้าถึงสื่อการเมืองในรอบ 1 สัปดาห์ของกลุ่มคนในเขตอำเภอเมือง อยู่ระดับปานกลาง

(2.61) ส่วนกลุ่มคนอำเภอรอบนอกนั้นอยู่ระดับน้อย (2.54)

2) การวิเคราะห์ประเด็นข่าวของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองที่ตอบถูกต้องมากที่สุดคือ ประเด็นข่าวเกี่ยวกับความเท่าเทียม (ร้อยละคนที่ตอบถูก 43.3) โดยมีคะแนนเฉลี่ยการวิเคราะห์ 1.105 คะแนน (เต็ม 4 คะแนน) ซึ่งอยู่ระดับน้อย ส่วนการวิเคราะห์ประเด็นข่าวของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตอำเภอรอบนอกที่ตอบถูกต้องมากที่สุดคือ ประเด็นข่าวเกี่ยวกับความเท่าเทียม (ร้อยละคนที่ตอบถูก 44.8) โดยมีคะแนนเฉลี่ยการวิเคราะห์ 0.785 คะแนน (เต็ม 4 คะแนน) ซึ่งอยู่ระดับน้อย

3) การวิพากษ์ประเด็นข่าวของกลุ่มตัวอย่างในเขตอำเภอเมือง อันดับแรกคือ

ประเด็นข่าวสิทธิและความรับผิดชอบ (0.56) โดยมีคะแนนเฉลี่ยการวิพากษ์ 1.965 คะแนน ซึ่งอยู่ระดับปานกลาง ส่วนการวิพากษ์ประเด็นข่าวของกลุ่มตัวอย่างในเขตอำเภอรอบนอก อันดับแรกคือ ประเด็นข่าวความยุติธรรม และประเด็นสิทธิและความรับผิดชอบ (0.43) โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระดับปานกลาง

4) กลุ่มตัวอย่างอำเภอเมืองมีระดับการรู้ทันสื่อมากกว่ากลุ่มตัวอย่างอำเภอรอบนอก โดยการใช้สถิติทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม t-test พบว่า การรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มเขตอำเภอเมือง กับอำเภอรอบนอกมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 1

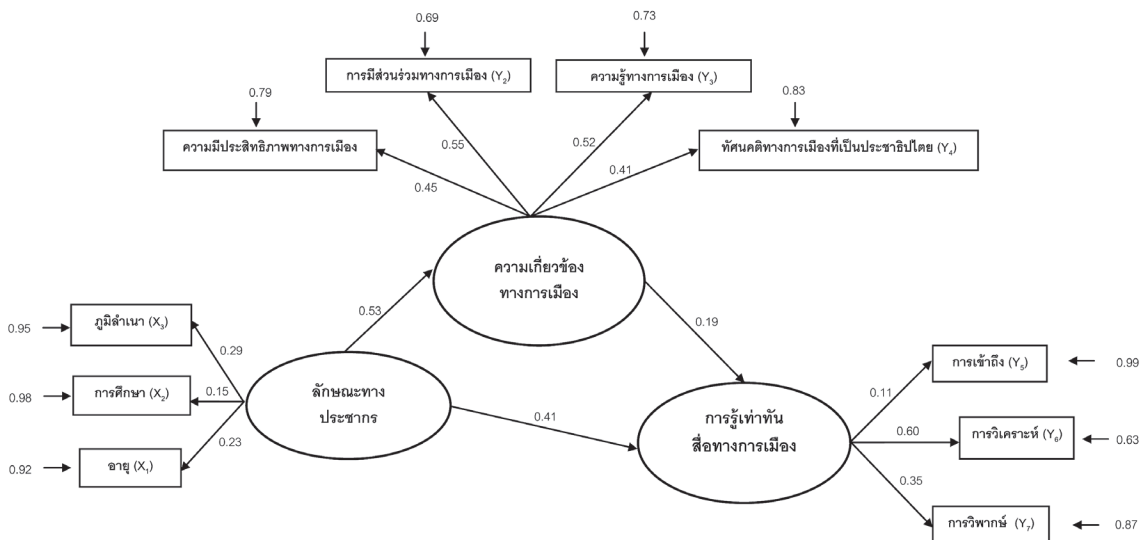
ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างการรู้เท่าทันสื่อการเมืองระหว่างกลุ่มตัวอย่างเขตอำเภอเมืองกับกลุ่มอำเภอรอบนอก

เขต	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	df	Sig.
อำเภอเมือง	5.68	2.33	3.247	398	.001
อำเภอรอบนอก	4.96	2.06			

การวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อการเมืองของ ประชาชนจังหวัดเชียงราย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ
การรู้เท่าทันสื่อการเมืองของประชาชนจังหวัด

เชียงรายตามโมเดลสมมติฐานทางทฤษฎีกับ
ข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์
LISREL 8.72 ผลการศึกษาพบว่ามีความ
สอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์
ดังภาพที่ 1 ตารางที่ 2 และ 3

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อการเมืองของประชาชนจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการรู้เท่าทันสื่อการเมืองของประชาชนจังหวัดเชียงราย

ตัวแปรผล / ตัวแปรสาเหตุ	ลักษณะทางประชากร			ความเกี่ยวข้องทางการเมือง		
	TE	IE	DE	TE	IE	DE
ความเกี่ยวข้องทางการเมือง	0.53*	-	0.53	-	-	-
การรู้เท่าทันสื่อการเมือง	0.41	0.10	0.51	0.19	-	0.19
ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์	0.29	0.29				

หมายเหตุ: *P < .05

ค่าสถิติ $\chi^2 = 3.41$; P = 0.98 ; df = 0.31; GFI = 1.00; AGFI = 0.99; RMR = 0.010; SRMR = 0.01; RMSEA = 0.0; CFI = 1.0

หมายเหตุ: TE คือ อิทธิพลรวม IE คือ อิทธิพลทางอ้อม DE คือ อิทธิพลทางตรง

ตารางที่ 3 การตรวจสอบค่าดัชนีความตรงของโมเดลการวัด

การตรวจสอบค่าดัชนีความตรงของโมเดลการวัด			
ดัชนีตรวจสอบความตรง	เกณฑ์	ค่าที่ได้	ผลการตรวจสอบ
χ^2	P > .05	3.41	ผ่านเกณฑ์
\bar{X} / df	< 2.00	0.31	ผ่านเกณฑ์
GFI	> .90	1.00	ผ่านเกณฑ์
AGFI	> .90	0.99	ผ่านเกณฑ์
CFI	> .95	1.00	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< .08	0.01	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< .06	0.00	ผ่านเกณฑ์
Largest Standardized Residual	< 2.00	1.32	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 2 และ 3 ผลการวิเคราะห์โมเดลการรู้เท่าทันสื่อการเมืองของประชาชนจังหวัดเชียงราย พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ผลการทดสอบค่าสถิติไคสแควร์ มีค่าเท่ากับ 3.41 ที่ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 0.31 โดยมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.98 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.0 RMR = 0.010 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (SRMR) = 0.01 ค่าดัชนีวัดความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.0 ค่าความคลาดเคลื่อนในรูปคะแนนมาตรฐานสูงสุด (Largest Standardized Residual) เท่ากับ 1.32 และกราฟพิควพล็อต มีความชัน (Q-Plot) มากกว่าเส้นทแยงมุม และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ของตัวแปรตาม คือ ตัวแปรความเกี่ยวข้องทางการเมือง มีค่าเท่ากับ 0.29 แสดงว่า ตัวแปรลักษณะทางประชากรในโมเดลสามารถอธิบายความเกี่ยวข้องทางการเมืองได้ร้อยละ 29 และตัวแปรการรู้เท่าทันสื่อการเมือง มีค่าเท่ากับ 0.29 แสดงว่า ตัวแปรลักษณะทางประชากรและความเกี่ยวข้องทางการเมืองในโมเดลสามารถอธิบายการรู้เท่าทันสื่อการเมืองได้ร้อยละ 29

เมื่อพิจารณาเส้นทางอิทธิพลที่ส่งผลต่อตัวแปรการรู้เท่าทันสื่อการเมืองของประชาชนจังหวัดเชียงราย พบว่า เส้นทางอิทธิพลโดยรวมที่ส่งผลต่อตัวแปรการรู้เท่าทันสื่อการเมืองของประชาชนจังหวัดเชียงราย ปรากฏว่า ตัวแปร

ลักษณะทางประชากรมีอิทธิพลรวมสูงสุดโดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.53 อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 รองลงมาคือ ตัวแปรความเกี่ยวข้องทางการเมืองมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.19

เส้นทางอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรความเกี่ยวข้องทางการเมืองที่ส่งผลต่อตัวแปรตามการรู้เท่าทันสื่อการเมืองของประชาชนจังหวัดเชียงราย ปรากฏว่า ตัวแปรลักษณะทางประชากรมีอิทธิพล โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.10

อภิปรายผลการวิจัย

1) การรู้เท่าทันสื่อการเมืองของประชาชนผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างอำเภอเมืองมีระดับการรู้ทันสื่อมากกว่ากลุ่มตัวอย่างอำเภอรอบนอก ซึ่งการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาหลายครั้งที่ผ่านมาที่พบว่า คนที่อยู่อำเภอรอบนอกมีการศึกษาน้อยกว่าคนที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง ขณะที่คนอำเภอเมืองที่มีการศึกษาสูงกว่า ยังมีการเปิดรับสื่อมวลชนและรอบรู้ข้อมูลข่าวสารมากกว่าคนอำเภอรอบนอก โดยมีช่องทางเปิดรับข้อมูลข่าวสารได้หลากหลาย และยังสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายกว่าคนที่อยู่ในเขตชนบท ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อุมารภรณ์ ภัทรวาณิชย์ และ ปัทมา อมรสิริสมบุญ (Pattarawanit & Amornsirisomboon, 2007) ที่ระบุว่า ระหว่างเมืองกับชนบทยังมีช่องว่างในด้านการศึกษาความเป็นเมืองมีความสัมพันธ์ต่อโอกาสทางการศึกษาอย่างชัดเจน ซึ่งพื้นที่ความเป็นเทศบาลเมืองสูงมีโอกาสในด้านการศึกษามากกว่าภาคอื่น ๆ

ตามแนวคิดรู้เท่าทันสื่อได้เน้นถึงความสามารถที่จะเข้าถึงสื่อ วิเคราะห์ ประเมินและ

สื่อสาร ตลอดจนทักษะของการเป็นผู้บริโภคที่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อความหมายของคำ ภาพกราฟิก และเสียง (Baran, 2002: 51) ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ นิยามการรู้เท่าทันสื่อการเมืองว่าเป็นการเข้าถึง การวิเคราะห์ การวิพากษ์ ข่าวการเมืองในประเด็นความยุติธรรม ความเท่าเทียม สิทธิและความรับผิดชอบ (ระบอบประชาธิปไตย) ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดขององค์ประกอบรู้เท่าทันสื่อซึ่งประกอบด้วย การเข้าถึง การวิเคราะห์ และวิพากษ์ จะพบว่าคะแนนในองค์ประกอบการวิเคราะห์และการวิพากษ์ของกลุ่มตัวอย่างอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกอยู่ระดับใกล้เคียงกันคือ น้อยและปานกลาง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าสังคมไทยไม่ได้ส่งเสริมให้คนมีทักษะของการคิดวิเคราะห์ การคิดตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ หรือแม้กระทั่งระบบการศึกษาของไทยก็ไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการคิดเชิงวิพากษ์ (Charoenwongsak, n.d.) จึงอาจจะเป็นผลสำคัญที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้มีการรู้เท่าทันสื่อโดยเจาะองค์ประกอบการวิเคราะห์ ซึ่งถือว่าทักษะดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นของการรู้เท่าทันสื่อ (Aufderheide, 1993; Hobbs, 2010) ประกอบกับเมื่อพิจารณาองค์ประกอบทางการเมือง โดยเฉพาะความรู้ทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยระดับน้อย และทัศนคติทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยมีค่าเฉลี่ยปานกลางค่อนข้างน้อย จึงอาจจะเป็นอีกเหตุผลที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถวิเคราะห์ประเด็นสาธารณะ คือ ความยุติธรรม ความเท่าเทียม สิทธิและความ

รับผิดชอบ (ระบอบประชาธิปไตย) ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ซึ่งประเด็นข่าวที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงราย การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาของค์ประกอบ 2 ปัจจัยคือ ลักษณะทางประชากรซึ่งประกอบด้วย อายุ การศึกษา และภูมิลำเนา และความเกี่ยวข้องทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ความมีประสิทธิภาพทางการเมืองของตนเอง การมีส่วนร่วมทางการเมือง ความรู้ทางการเมือง และทัศนคติทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย

เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ลักษณะประชากร ยังพบว่ามีผลสำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อการเมือง ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ สุขใจ ประเทืองสุขเลิศ (Pratuangsklert, 2006) และมนต์ ขจรเจริญ และณัทรสิริวัชรวิทย์ สิริปัญญาธนกิจ (Korncharoen & Siripanyathanakit, 2017) พบว่า คนที่มีอายุน้อยและการศึกษาน้อยตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ น้อยกว่าคนที่มีความมากกว่าและการศึกษามากกว่า คนที่มีการศึกษาแตกต่างกันรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกัน คนที่มีการศึกษาน้อยตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าถึง วิเคราะห์และประเมินค่าน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาสูงกว่า

ตัวแปรอายุอาจจะอธิบายได้ว่า เมื่อบุคคลอายุมากขึ้น ย่อมมีประสบการณ์ที่เพิ่มมากขึ้น ย่อมทำให้มีวุฒิภาวะและวิจรรณญาณในการเปิดรับสารได้มากขึ้น เมื่อเทียบกับคนที่อายุ

น้อยกว่า ขณะเดียวกันการศึกษาก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้คนมีความรู้และมีความคิดที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ปรมะ สตะเวทิน (Satawatin, 2003) กล่าวไว้ว่า การศึกษาอาจจะหมายถึงความรู้ที่ได้รับจากสถาบันและประสบการณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อการรับข่าวสารต่าง ๆ การศึกษาจะช่วยให้คนนั้น ๆ มีความรู้ทั้งทางด้านวิชาการ การใช้ชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ความสามารถในการรับข่าวสารเพิ่มมากขึ้นและสามารถแยกแยะข่าวสารต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ดังนั้น คนที่มีการศึกษามากจึงมีแนวโน้มที่ไม่เชื่ออะไรง่าย เมื่อรับข่าวจากจากสื่อจึงน่าจะเพิ่มทักษะการรับข่าวสารได้อย่างเท่าทันเมื่อเทียบกับคนที่มีการศึกษาน้อย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่อธิบายว่าลักษณะทางประชากรเป็นตัวแปรที่อธิบายการรู้เท่าทันสื่อได้

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อการเมือง ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ ทักษะการวิเคราะห์ และความสัมพันธ์กับการเมือง จึงจะทำให้แนวคิดนี้มีความสมบูรณ์จากผลการวิเคราะห์ได้ชี้ให้เห็นว่า ตัวแปรทางด้านประชากรแม้ว่าจะมีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อการเมือง แต่ก็สามารถอธิบายได้เพียงส่วนหนึ่ง ขณะที่บางส่วนยังต้องอธิบายด้วยแปรผลการเมือง และตัวแปรอื่น ๆ อีก ผลการวิเคราะห์ครั้งนี้ยังได้อธิบายให้เห็นว่า ความเกี่ยวข้องทางการเมือง ทั้ง 4 ประการ การรับรู้ความมีประสิทธิภาพทางการเมืองของตนเอง การมีส่วนร่วมทางการเมือง ความรู้ทางการเมือง และทัศนคติทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย

สามารถอธิบายการรู้เท่าทันสื่อทางการเมืองได้ ทั้งนี้อาจจะอธิบายได้ว่า เพราะองค์ประกอบดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งเป็นองค์ประกอบอีกส่วนหนึ่งที่จะทำให้บุคคลสามารถรับข่าวสารทางการเมืองได้อย่างเท่าทัน เพราะหากผู้รับสารขาดหลักการดังกล่าวเป็นพื้นฐานก็จะทำให้ขาดแนวทางหรือบรรทัดฐานในวิเคราะห์ หรือแยกแยะ ตัดสินใจเนื้อหาข่าวที่นำเสนออย่างถูกต้อง จึงเลือกอาจถูกชักจูงจากเทคนิคหรือวิธีการนำเสนอข่าวในรูปแบบต่าง ๆ ได้ง่าย

ข้อเสนอแนะ

1) ผลการศึกษาครั้งนี้บ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของการศึกษาอย่างชัดเจนว่าการศึกษาที่สูงขึ้นมีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ ฉะนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนโยบายควรที่จะกำหนดนโยบายวิธีการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกวิเคราะห์และตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ในทุก ๆ รายวิชา

2) ปัจจัยด้านการเมืองเป็นเงื่อนไขสำคัญอีกประการหนึ่งของการรู้เท่าทันสื่อการเมือง ผลการศึกษานี้บ่งชี้ให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างยังมีความเข้าใจและพฤติกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยค่อนข้างน้อย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดทำนโยบายควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในหลักการพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะสิทธิหน้าที่ และการยอมรับในความแตกต่าง ซึ่งหากประชาชนเข้าใจหลักการเหล่านี้เพียงพอ

ก็จะเป็นเงื่อนไขทางอ้อมที่นำไปสู่การรู้เท่าทันสื่อ
การเมืองได้

3) เงื่อนไขหรือกลุ่มที่งานวิจัยครั้งนี้
ศึกษาคือกลุ่มคนอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอก
ซึ่งผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ยังมีความแตกต่าง
ระหว่างการรู้เท่าทันสื่อการเมืองในเขตที่เป็นเมือง

และเขตชนบท ซึ่งสะท้อนให้เห็นความไม่เท่าเทียม
ของการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้กับ
ประชาชนเช่น ระบบมาตรฐานการศึกษา และการ
เข้าถึงของสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขทางอ้อมที่ส่งผลต่อการรู้
เท่าทันสื่อการเมือง

REFERENCES

- Aufderheide, P. (1993). *Media Literacy. a report of the national leadership conference on media literacy.* Washington, DC, USA: The Aspen Institute.
- Baran, S. J. (2002). *Introduction to mass communication: media, literacy, and culture.* 2nd edition. NY: McGraw-Hill.
- Charoenwongsak, K. (n.d.). *Collecting ideas is one of the 3 items that I have collected since childhood.* Retrieved November 1, 2019, from <http://www.thaiwriter.org/interview/kriangsak%20jarernwongsak/kriangsak.htm> (in Thai)
- Hobbs, R. (2010). *Media literacy. digital and media literacy: a plan of action.* Washington, DC, USA: The Aspen Institute.
- Kaewphat, S. (2016). *The relationship between languages and referentations of isan people in national and local newspapers: a critical discourse. Analysis.* Ph.D. Program in Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Korncharoen, M. & Siripanyathanakit, N. (2017). *Communication literacy in digital age of people in Bangkok.* *Dhurakij Pundit Communication Arts Journal.* 10(2),205-231. (in Thai)
- Krisanajuta, S. (2004). *Cultural politics of otherness in the media space: the contending discourse on energy. A thesis of Master of Arts Program in Social Development,* Chiang Mai University. (in Thai)
- Pattarawanit, U. & Amornsirisomboon, P. (2007). "Educational inequality: urban and rural" in *Population and society.* Worachai Thongthai & Sureeporn Panpung, editors. Nakorn Pratom: Population and Society Printing. (in Thai)

- Pratuangsuklert. S. (2006). Thai people's perception of the importance regarding media literacy in the globalized era. A thesis of Master of Arts Program in Journalism, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Satawatin, P. (2003). Communication Art Principle .10th edition. Bangkok: Pappim. (in Thai)
- Suriya,T. (2017).The relationship between linguistic devices and representations of Rohingyas in Thai online media: a critical discourse analysis. Ph.D. Program in Thai, Faculty of Arts. Chulalongkorn University. (in Thai)
-